

Bruderov var et karsstykke og et vågespill

Av Arne Stuestøl

Men folkeopinionen var på de unges side og den gamle brudgom og foreldrene ga seg, som regel med det gode.

Arne Stuestøl forteller om de mange brudesprang i Lyngdalen

I sørlandsbygdene finnes ikke sjelden stedsnavnet Brudespranget. Navnet minner om, og er nesten entydig med det gamle *brudlaup* hvorav vårt bryllup er avledet. Det antas at navnet skriver seg fra gamle bryllupsskikker – at brudgommen foretok et symbolsk bruderov. Dette var kanskje et blekt minne fra den grå oldtid da det sannsynligvis var vanlig at bruden ble bortført med vold.

Senere tiders brudesprang har en annen bakgrunn. Noen hundre år tilbake i tiden ble den i vår tid høyt besungne kjærlighet betraktet som sykelige griller og svermeri. Det faste grunnlag for et lykkelig ekteskap var god økonomi. Og ekteskapet var en handel, en praktisk ordning som, skulle skaffe mannen en medhjelp, samtidig som den kvinnelige part ble «forseet» og fikk levebrød. Samtidig skulle slektens fremtidige beståen sikres.

Det var foreldre og slektninger som bestemte hvem som skulle gifte seg – med hvilken.

Etter reformasjonens innførelse ble foreldrenes makt styrket. Fredrik den annens ekteskapsordning av 1582 bestemmer at troløvelse som er skjedd uten foreldres samtykke, er ugyldig. Og barn som giftet seg mot foreldrenes vilje eller uten deres samtykke, kunne gjøres arveløse.

Ofte ble en ung mann koplet sammen med en eldre enke, og først når hun omsider salig hensov, kunne han begynne å se seg om etter en ung kone. For kvinnene var forholdet det samme: ung kone, gammel mann, gammel kone, ung mann. Når mannen hadde vært gift to - tre ganger, og kona et par ganger før, og begge hadde barn i de tidligere ekteskaper, ble slektsforholdene innviklede. Med de strenge forbud mot ekteskap mellom nærbeslektede – som før reformasjonen gikk helt til firmenninger, og etter til tremenninger – var det vanskelig å finne en det var lovlig å gifte seg med. Hertil kom at det i gjestebud og andre sammenkomster var slekten som kom sammen, og innen slekten var ingen ekteskapskandidater. Markeder og andre stevner hvor folk fra mange bygder møttes, ble for de unge – de eldre stod nok ikke tilbake – stedet hvor de kunne møtes og bli kjent med jevnaldrende. Her begynte mang- en kjærlighetshistorie som ikke sjelden fikk en tragisk

utgang. Foreldrene hadde andre planer for sine barn, og disse kunne eller torde ikke sette seg imot.

Likevel var det enkelte som tok saken i egne hender og på den eneste måte som stod til deres rådighet: De røvde brura. Det er sagn om mange slike bruderov, men det er få som kan tidfestes. At bruderov har forekommet langt tilbake i tiden bekreftes av visen om Falkvor Lommansson: Det var Torstein Davidsson, han ville til brudlaup bjode. Og det var Falkvor Lomansson, han let sine hestar ring-skoe.

Ringsko eller skone lagt bak fram under hesten bruktes for å villedde eventuelle forfølgere, og nevnes oftest i de forskjellige historier om bruderov. Fra Lyngdalen er det flere sagn om slike hendelser: På Vestre Eikeland i Lyngdal feirtes engang et bryllup. Gjestene var blitt godt bevertet både med mat og drikke, og stemningen var høy da så langt lei at bruddefølget skulle til kirken. De holdt på å sette seg på hestene da en fremmed kar kom ridende. Han hadde en usedvanlig fin hest, og for å gjøre ære på brura ble det avgjort at han skulle skyssse henne på sin hest. Hun ble løftet opp til ham, og han satte med en gang hesten i galapp bortover Kjørkesletta og forsvant nedover bakkestupet. Følget satte etter, men så ikke mer til brura og skysskaren. Stedet hvor han kom ut av syne, heter ennå Brudespranget. Bruderøveren måtte være fra en av de øvre bygder, for kransen (kronen?) ble funnet igjen på Vestre Tofteland i Kvås.

I Hægebostad fortelles om en kar fra Eiken som hadde forelsket seg i ei jente fra Lyngdal, men far til jenta ville ikke vite av ham. Faren hadde lovet henne bort til en riking fra Lyngdal. Men de unge hadde på en eller annen måte kontakt med hverandre, og bryllupsdagen møtte eikdølen i bryllupsgården. Der var nok ingen andre enn brura som kjente ham. Han gjorde seg full og gal og lot hesten hoppe og bykse. Hesten var sprek og fin, så da gutten spurte om han måtte skyssse brura, syntes alle det var en stor ære. Brura gjorde selvsagt ingen innvendinger mot denne ordning. Hun ble løftet opp til kjæresten som øyeblikkelig satte hesten i galopp og var snart forsvunnet. Han rei ut og gjemte seg på en holme i elva, og her skodde han hesten om og la skone bak fram, og senere tok han opp dalen til Hægebostad.